

The Project Gutenberg eBook of Elämän vaihteessa: Kertomus, by Maiju Lassila

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Elämän vaihteessa: Kertomus

Author: Maiju Lassila

Release date: May 4, 2015 [EBook #48873]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ELÄMÄN VAIHTEESSA: KERTOMUS ***

Produced by Jari Koivisto and Tapio Riikonen

ELÄMÄN VAIHTEESSA

Kertomus

Kirj.

MAIJU LASSILA

Arvi A. Karisto, Hämeenlinna, 1912.

I.

Juko Pynninen, tämän kirjan noin kolmivuotias sankari, oli äitinsä lemmikkipoika. Siksipä olikin hän saanut jo kaksivuotiaana hylätä mekon ja pukeutua miesten tavoin housuihin ja alkaa opetella miesväen tietoisia eleitä.

Ja äiti puolestaan oli häneen kiintynyt niin, että ei ollut raaskinut vieroittaa häntä rinnasta, vaikka

tämä kolmivuotias kansalainen oli jo ulkonaisilta eleiltänsä usein täysmies. Ainoastaan mairittelemalla oli se häntä houkutellettu tottelemaan sen verran, kuin oli aivan välttämätöntä, kuten joskus pesemään silmänsä, tai syömään itsensä kylläiseksi. Ei siis ihme jos Jukosta olikin kehittynyt tanakka miehen alku, jolla oli miltei kaikissa asioissa oma pää ja itsenäiset ajatukset ja joka osasi jo itse valvoa oikeuksiaan.

Varsinkin rinnasta vieroittaminen oli äidille ollut vaikea tehtävä. Joskus oli hän sitä yrittänyt, mutta silloin oli Juko aina nostanut semmoisen itkun ja porun, että äidin oli tullut sääli. Hyvitellen ja sovitellen oli hän silloin aina alistunut ja voitokkaana, hieman vihaisena, miehekkäästi puhahdeilen oli poika silloin aina työntänyt pörröisen päänsä äidin rintaa vasten ja vedellyt lihavilla huulillansa maitoa täysin, voitokkain siemauksin.

Hänellä oli Kepu-niminen veli, joka oli jo vuotta vanhempi kuin hän. Aluksi oli se ollut äidin hemmotteluiden johdosta hänelle mustasukkainen ja kostanutkin, kun vain äidin silmä ei sitä nähnyt: joskus oli nipistänyt, joskus souvattanut niin rajusti että pullea poika oli pyörinyt kätkyessä sen laidasta laitaan, kuin puolikko laivassa myrskysäällä, ruvennut parkumaan ja siten kutsunut äidin apuun. Mutta vähitellen oli Kepukin viisastunut, huomannut että tuollaisesta Jukon hemmotteluista oli hyötyä hänellekin, jos kohta ei välittömästi: Äidin päivät näet menivät noissa hemmotteluissa niin tarkkaan, että sillä ei ollut aikaa pitää häntä kurissa, joten siis hänkin sai rauhassa kehittää luontaisia taipumuksiansa. Sattuipa joskus vielä niinkin, että hän koetti kiinnittää äidin mielen ja rakkauden yksinomaan sen lemmikkipoikaan Jukoon. Kerrankin, kun hän oli särkenyt kahvikupin, pisti hän Jukoa terävällä tikulla, toivossa että se rupeaisi siitä huutamaan ja siten kiinnittäisi äidin ajatukset rauhottelupuuhin. Eikä hän tullutkaan siinä väärin laskeneeksi.

Niin olivat veljekset siis saaneet kehittyä vapaasti, kuten luonnon ihmisen tuleekin. Ainoastaan ympäristön yhteinen vaikutus oli jossain määrin vaikuttanut heihin kasvattavasti ja tavallaan siis ehkäissyt aivan vapaata kehitystä. Niinpä oli heihin jo pienestä pitäen imeytyneet miesten miehekkäät eleet, joita he olivat alati nähneet ja niiden sangen koristelemattomat, usein aivan voimakkaat puheenparret ja erikoissanat. Ne olivat imeytyneet heihin niin, että tuntuivat heistä aivan luonnollisilta ja siten oli varsinkin Jukosta kehittynyt kansalainen, jolla nuoresta iästänsä huolimatta oli jo kaikki aikamiehen eleet ja puhetaivat. Varsinkin tämä nuorempi veli, Juko Pynninen, oli osottanut niiden oppimisessa suurta lahjakkuutta ja synnynnäistä taipumusta: pönäkkänä, kädet housuntaskuissa, viisaan ja miehekkään näköisenä seisoksi tämä tanakka pojannaskali usein ja tarkasteli ihmisten puuhia ja pani mieleensä miesten eleitä ja puhetavoja.

* * * * *

Mutta ryhdymme nyt asiaa käsittelemään, tarkastamaan miestä, joka oli suuri jo pienenä.

Vihdoinkin oli äiti pakotettu vierottamaan rakkaimman poikansa rinnasta, niin raskas kuin se askel hänelle olikin. Vanhan tavan mukaan oli hän salaa voitanut rinnanpänsä tervalla, johon oli omituista makua antamaan sekotettu maliheinää. Jukoa tuo outo maku oli heti tympäissyt ja hän oli alkanut kartella koko imemistä, ja niin seisoi nyt pikku mies tärkeässä elämän vaihteessa. Äiti taas, ettei nuorena miehessä heräisi epäluulo ja petos siten paljastuisi, aivan kehotteli lastansa:

"Juko!... Eikö se Juko-lapsi tule nyt imemään?... Ju-uuko!" leikitteli hän kerrankin semmoisen kehotuksen lopussa pitkään, äidin omituisella mairittelevalla tavalla.

Mutta nyt yritti Juko silttekin vielä kerran. Seisaaltansa käsin kurotti hän huulensa päästäksensä herkulliseen ravintoon käsiksi. Äiti, joka istui penkillä, kumartautui, että lapsi paremmin ylettyisi, silitteli sen pörröistä päätä ja hyvitteli surkuttelevalla äänellä:

"Juko-rukka!... Se on äidin poika, se Juko!... Onko se Juko äidin poika?" koetti hän viekkaasti mairitella.

Mutta Juko hylkäsikin äkkiä koko rinnan, ja nyt kuvastui hänessä koko ympäristö, etenkin sen mies: Hän näet seisoi taas hajareisin, kädet housuntaskussa, kuin jotain mieltien, syläistä töpäytti siltte tietoisesti ja lausui maidosta:

"Voi taatana kun te on pahaa!"

"Mikä te on pahaa?" leikitteli äiti kiirehtien, hellästi matkimalla, ja ryhtyen pyyhkimään Jukon suuta esiliinallansa, jatkoi kuin anoen:

"Annahan kun äiti pyyhkii lapsensa suun!... No Juko!"

"Et taa!" kivahti silloin jo Juko, jota äskeinen vastoinkäyminen rupesi jo harmittamaan.

"No ... no Juko?" yritti vielä äiti taivutella, mutta poika siitä jo suuttui, riistäytyi pois käsistä ja toisti jo

aivan järjämällä:

"Ei taa!"

Äiti jättikin hänet rauhaan. Juko oli alussa ikään kuin välinpitämätön ja pyyhki hihalla suunsa. Mutta sitte alkoi hän tuntea ikäänkuin nälkää ja ehkä juuri sen johdosta ajatella asiaa, ei tosin erittäin syvästi, mutta sen verran, että alkoi vaistomaisesti suuttua jollekin yleensä. Viis hän välitti siitäkään, mille hän suuttui. Hän vain alkoi umpimähkään juonitella, ensin ikäänkuin varovasti, tai kuin alkuun päästäksensä. Hän alkoi puoli-itkien ikäänkuin itseksensä väyväyttää:

"Väy ... väy ... väy ... väy!"

"Vauvako se on Juko pojalla?... Vauvako?" koki äiti sotkea asiaa leikillä. Juko katsahtaa muljautti häneen ja lakkasi väyväyttämästä, odottaen, että äiti vieläkin leikkittelisi, jolloin hän saisi oikein suuttua.

Mutta äiti ei sattunutkaan jatkamaan hemmottelevaa leikin laskuansa. Hetken odotti vielä Juko, ja kun ei mitään tullut, meni hän äitinsä luo sitä ärsyttämään. Kieltääksensä muka sitä enää leikittelemästä ja matkimasta "väy ... väy", hän löi äitiä polveen ja tiuskaisi:

"Et taa matkia?"

"Eikö äiti saa Juko-poikaansa matkia?" pani äiti asian leikiksi ja silloin voi jo Juko ruveta täysissä tosissaan juonittelemaan ja itkemään:

"Väy ... väy ... väy ... väy!"

* * * * *

Tätä menoa oli jo kestänyt kotvanen. Äiti pani parastansa, mutta Juko siitä vain yltyi, odottaen lisälohdutusta. Vihdoin heitti äiti hänet rauhaan. Hyvän tovin juonitteli poika yksinänsä. Huomattuaan että äiti oli hänet nyt jättänyt rauhassa juonittelemaan, suuttui hän, tuli katkeramieliseksi ja huusi jo parkumalla.

Mutta nyt kohtasi häntä se onnettomuus, että äidin täytyi lähteä joksikin aikaa pois huoneesta. Se häntä suututti, sillä hän ei viitsinyt itkeä ja juonitella, kun ei ollut ketään sitä kuulemassa. Kun siis äiti viipyi, lakkasikin hän itkemästä ja kuivaili pikkurustyillä silmiänsä, samalla nikahdellen ja vihoitellen.

Mutta kohta palasi äiti. Juko odotti, toivoi äidin alkavan häntä hemmoitella. Mutta ei. Äiti puuhaili keittohommissa. Vielä hän odotti. Taaskin turhaan. Silloin, herättääksensä äidin huomiota, hän ärjäsi äkkiä:

"Enkä huoli tittii!"

"Eikö se Juko-lapsi huoli enää äidin tissiä!" oli leikkisä äiti ihmettelevinänsä ja lisäsi asian oikeaa laatua sotkeaksensa:

"Huoli nyt, hyvä Juko!... Huolithan?"

"Enkä huoli!" puistaisi suuttunut mies kyynäspäitänsä.

"No voi, voi sitä Jukoa!... Pitää nyt lapsen huolia!" leikkitteli äiti edelleen. Nyt poika jo ärjäsi.

"Enkä huoli!... Elä tiinä kiutaa!"

Ja suuttuneena siitä että häntä muka kiusattiin imemään, alkoi hän nyt itkeä aivan onnettomaksi tekeytyen. Viimein suututti se viereisessä huoneessa nukkuvaa isää. Se tuli ja sanoi äidille ovelta:

"Etkö sinä nyt saa tuon penikan suuta tukkeutumaan!"

Äiti joutui tavallaan ristituleen. Hän koetti nyt rauhotella hellästi:

"Elä itke, lapsi-kulta ... tahi isä suuttuu..."

"Tuuttukoon!" tyrkkäsi Juko kyynäspäillänsä, salaten siten sitä vaikutusta, mikä isän esiintymisellä sittekin häneen oli. Koko hänen elämänsä oli nyt noin vähässä ajassa tullut katkeraksi ja hän vannoi uhkaillen, tosin varovasti ettei isä kuulisi:

"Vaikka miten tuuttuisti, niin... Et taa!" käänsi hän ärjäisyksi kun äiti pyyhki hänen nenänsä alustaa. Alkoi uusi juonittelu. Äiti ei tiennyt miten saada tämä itsepäinen, elämän muutoksen katkeroittama mies tyyntymään ja unohtamaan kolmivuotisen menneisyytensä.

* * * * *

Onneksi sattui silloin toinen veli, Kepu, leikkimään puhaltelemalla olenkorrella saippuakuplia. Siihen turvautui nyt äiti, viekastellen:

"Katsohan, Juko, kun Kepukin puhaltaa saippuakuplia!... Katsohan kulta-Juko!... Noin koreita kuplia se Kepu puhaltaa! Katsohan, Juko!"

"Enkä katto!" äsähti poika, mutta ei kumminkaan malttanut olla vilkaisematta. Ja oitis kiinnittävätkin nuo loistavaväriset kuplat hänen mieltänsä siinä määrin, että kun äiti ei enää kehotustansa toistanut, hän itse uudisti, äitiänsä siten uuteen pyyntöön ärsyttäen: "Uhallakaan en katto!"

"Katso nyt!... Noin koreita kuplia se Kepu-veikko puhaltaa hyvälle Jukolle!" tekeytyi äiti aivan imeläksi ja hyvitteli samalla tosissaankin. Kotvasen aikaa sitä maanittelua jatkui. Vihdoin alkoi taas äiti siihen väsyä ja huomattuansa taas jäävänsä yksin, heittikin poika itkunsa, meni Kepu-veljensä kimppuun ja vaati jyrkästi tältä olkipilliä ja kahvikuppia, jossa oli saippuavettä:

"Anna poit te pilli, jotta taa puhaltaa!"

Mutta tietysti ei Kepu ollut altis omaansa luovuttamaan. Hän tyrkkäsi Jukoa pois ja ilmotti:

"Enkä anna!"

"Anna tukkelaan!" suuttui silloin elämän muutoksesta ärtynyt kansalainen ja varustautui riistämään veljensä omaisuutta.

"Elä tule!" kielsi Kepu, otti saippuavesi-kahvikuppinsa toiseen käteensä, toiseen pillinsä ja lähti viemään niitä turvaan. Juko heittäytyi silloin lattialle mahallensa, tarttui takaa päin Kepun oikeaan jalkaan kaksin käsin ja alkoi parkua. Kepu veti häntä perässänsä, kokien yhdellä jalalla liikata lönttyyttää, varoen samalla, ettei saippuavesi vain läikkyisi. Juko parkui kuin syötävä, jalasta tanakasti kiinni pitäen, lattiaa pitkin siten vetäytyen ja huutaen:

"Anna poit te pilli!... Anna poit te pilli!"

Kepu potkasi jo toisella jalallaan taa päin, umpimähkään ja varoen ettei äiti näkisi ja älähti samalla, äitiä sotkeakseen, veljeään väärin syyttäen:

"Elä pure, kuule, kantapäätä!"

Mutta Juko huomasiikin siitä ruveta puremaan ja uhkasi puraistessaan:

"Pulen kyllä!"

"Voi! ... äiti!... Juko puree!" älähti nyt Kepu jo ja nyt hänen ei enää tarvinnutkaan valehdella. Veljesten välillä syttyi ilmi-taistelu. Molemmat huusivat ja voivottelivat. Äiti asettui tietysti lempilapsensa, Jukon puolelle, tukisti Kepua ja käski äkäisesti:

"Anna sukkelaan se saippuavesi ja pilli lapselle!... Mitä sinä niillä itse teet ... iso pojan tölkki!"

Ja Kepun täytyi tietysti totella, varsinkin kun äiti uhkasi sanoa isälle ja isä jo kolkuttikin seinää uhkaavasti. Hän vei kahvikupin pöydälle, mutta ettei toinen velikään siitä hyötyisi, kaatoi hän sen pöydälle pannessaan, muka vahingossa, samalla pitäen varaansa ettei äiti näe. Juko siitä yltyi parkumaan kuin syötävä. Äiti löi Kepua päälakeen, mutta tämä puolustautui, viattomaksi tekeytyen:

"Niin kun se itse kaatui ... kun Juko sysäsi sitä ensin!"

Nyt oli jo isä menettänyt malttinsa. Hän tuli ovelle ja käski äitiä:

"Ota nyt kerrankin patukka ja anna niille niin, että kintut ovat kirjavina, niin herkeävät... Kun huutavat ja ulisevat siinä kuin pahat vasikat!"

Pojat heittää muljauttavat häneen tyytymättömän, epäluuloisen katseen ja synkkenivät, vaikenivat. Isä poistui, katsahti nuorimpaan perilliseen vihaisesti ja arveli siitä kuin puoli itsekseen puhuen:

"Kuritta kasvanut kakara!... Mikä Juko Pynninen hänestä lopulta tulla vääntäytyneekin!"

II.

Tietysti ei äiti pannut isän äskeitä käskyä täytäntöön. Se olisi kuitenkin ehkä jo semmoisenansakin vaikuttanut, sillä molemmat veljekset käsittivät aivan tietämättänsä, että isän luonnossa oli jotain samanlaista — niin sanottua miehen luontoa — kuin heissäkin. Mutta äiti pilasi aivan tietämättään taas asian. Hän käsitti sen surun, joka painoi Jukoa näin tärkeässä elämän vaiheessa, teki sen onnettomaksi ja ärtyisäksi. Siksi oli hän nyt Jukolle tavallista hellempi. Sen silmiä pyyhkien hyvitteli ja rauhotteli hän hiljaa kuin isästä salaa puhuen:

"Ei äiti anna isän lyödä lastaan ... äidin omaa kultaa... Eihän äiti anna... Eihän Juko?"

Juko puhahti vain, itkun jätteitä pidätellen ja hieroksi silmiänsä ja oli jo tyyntyy. Mutta äidin vakuutus antoi hänelle uutta rohkeutta. Hetkisen murjotettuansa unohti hän koko isän, alkoi juonitella ja lopulta joutui Kepun kanssa tukkanuottasille.

Nyt ei äiti enää tiennyt mitä tehdä. Peläten isän jo sekaantuvan asiaan, keksi hän keinon, millä pelastaa lapsi joutumasta kuritettavaksi. Hän ehdotti yht'äkkiä:

"Meneekö Juko ja Kepu hakemaan Kärnän Matilta koiran pennun?"

Se auttoi. Riemastuneena huudahti Kepu: "Voi, Juko!... Mennään hakemaan Kärnän Matilta koiran pentu!"

"Meneekö se Juko-poika?" mielisteli äiti edelleen. Juko aikoi antaa äidin häntä rukoilla, mutta tämä sattuikin, aivan ääntään muuttaen sanomaan:

"Ei Juko mene!... Kepu saa mennä yksin!"

Silloin oli Juko valmis: Nähdessään Kepun jo olevan lähtöhommissa, alkoi hän kiskoa siltä hattua, uhkaillen:

"Tulenpat hakemaan koiran pennun!... Anna poit te hattu!"

Niin sai äiti heidät vihdoinkin, pitkien valmistuksien jälkeen, matkalle. Sovinnossa he lähtivätkin. Heillä oli pienet leikkikärrin-pahaset. Ne he ottivat mukaansa. Kepu veti niitä, aisoissa juosten ja Juko juosta palleroitti jälestä, niin että koko poika kallisteli juoksun tahdissa puolelta toiselle, sen mukaan kuin lyhkäiset jalat liikkuivat. Toransa olivat he jo sopineet niin tyyten että Kepu antoi Jukolle patukan ja käski hevosenä olostansa innostuneena:

"Juko! Lyö sinä sitte tällä minua, jotta minä oikein juoksen... Kun sinä olet ajaja."

"Voi taakeli!" innostui Juko, saatuansa niin suuremman tehtävän, kuin hevosmiehenä olon. Hevosmiesluonto heräsi. Hän löi patukalla tietä ja komensi sitä kuin hevosta:

"Ptuu, tinä pelhana!"

Kepu potki kärrin edessä, kuten vikuri hevonen, joka koettaa syöksähtää ravaamaan, mutta ei pääse paikalta, koska ajaja pitelelee ohjista. Ja kun Juko ei joutunut, pyysi hän sitä:

"No nyt jo lyö, Juko!"

"Pah, luuna!" sivalti Juko patukalla umpimähkään. Kepu syöksyi täyteen ravijuoksuun. Juko koki painaa vekeltää perästä, mikä lyhyistä sääristä lähti, mutta ei jaksanut pysyä mukana, suuttui ja huusi:

"Elä jätä ... tahi kun minä tanon itälle!"

Kepu pysähtyikin ja kun Juko oli hänet saavuttanut, arveli hän sille, hevosenä olostansa ylpeillen:

"Jos sinäkin, Juko, olisit hevonen, niin sitte sinä kun oikein juoksisit!... Juoksisithan, Juko?"

Juko siitä innostui ja alkoi keskustelu. Nyt hän jo hevosenä oloansa ajatellen kehäsi:

"Ja tittie kun minä töitin heinä... Ja jot oliti häntä niin titä kun minä heiluttaitin!... Ppah!" innostui hän ja löi taas tietä patukalla.

"Ii-ha-ha-ha!" hirnasi Kepu, painoi päänsä ryntäitensä vasten, kuten ohjaksista kovasti pideltävä, rimpuileva ori. Juko siitä innostui ympäristön hevosmieheksi ja hänen hevosmiesluontonsa nousi niin, että hän topakkana, kädet housun taskussa syrjässä seisten karjasi, kuten oli kuullut isänsä karjaisevan oriille:

"Ptuu, tinä taakelin työtävä!"

Kepu rupesi silloin kamalasti potkimaan ja ärähtelemään, kuten vihastunut, lyötävä ori. Hevosmiehen varmuudella katseli sitä Juko, kädet entistä tietoisemmin housun taskuihin työnnettynä ja ärjäsi isänsä tavoin:

"Nyt kun te tiinä vänkäilee!... Ptuu, konkali!"

* * * * *

Kun Juko oli aikansa siten hevostansa tepasteluttanut, antoi hän sen ravata ja painoi itse perästä. Mutta äkkiä pysähtyikin Kepu. Hän oli huomannut tiepuolesta keltapillikkeen ja ilmotti:

"Keltapillike!... Nyt, Juko, soitetaan sen pillillä!"

Niin he tekivätkin. Katkasivat kumpikin kukkansa, nyppivät siitä pillikkeitä ja puhalsivat, että posket olivat pullollansa, samalla toki jatkoivat he matkaansakin, hiljaa kävellen. Kepu ylpeili jo soittimestansa:

"Kun olisi niin iso pilli kuin ... kuin..."

Hän tapaili sopivaa vertausta, ja jatkoi umpimähkää:

"Kun se olisi niin suuri kuin talo ... ja pelto ... ja mökki ... ja kaikki, niin sitte kun sitä soitettaisi!... Soitettaisikos, Juko?"

"Toitettaiti!" kehäsi Juko. Toinen isonsi vertaustaan:

"Ja jos olisi niin iso iso pilli kun Vornasen talo ... ja kylä ... ja vaikka niin iso, kuin koko maailma, niin soitettaisiko sittekin?"

"Toitettaiti kyllä!" puhalsi Juko pilliin posket pullollansa, ja kun Kepu vieläkin lisäsi pillin suuruutta, ilmotti hän tietoisena:

"Vaikka oliti miten ito, niin toitettaiti!"

Mutta nyt yhtyi heihin Matikaisen pikkupoika Viku, joka oli Jukon ikäinen, mutta juoksenteli vielä mekkoon puettuna. Se oli kuullut puhuttavan Jukon äidin aikomuksesta vierottaa Juko rinnasta, tuli juosta vekeltäen, että mekko heilui ja ilmotteli kiireesti, sanoja tapailien, hengästyneenä, kuin olisi asia ollut hyvin tärkeä:

"Juko hoi ... tinun äiti tano ... te tano jotta ... jotta te tano, jotta hän ei anna enää tinulle tittii."

Juko ei käsittänyt asiaa selvästi, mutta vaistomaisesti hän toki alkoi nyt aavistaa, että joku juoni on häntä vastaan punottu. Siksi hänestä tuntuikin Vikun ilmotus jonkunlaiselta ilkkumiselta. Hän suuttui poikaan hieman, katsoi siihen vakavasti, kädet housun taskussa ja jo antoi vastaan, vihastuneena murahtaen:

"Mikät tinä itte olet!... Kun ei ole vielä houtujakaan jalattati!"

Viku nauroi, suu irvellään, leveästi, kuin ilkkuen, nosti sitte mekkonsa helmaa ja kehui: "Mutta onpa mekko!"

Hän kyristyi kuin jotain tekemään, oli hyvällä tuulella ja jatkoi kehumistaan:

"Ja itällä on tarkahoutut ja titte ... ja titte", tapaili hän jotain muutakin. Kepu tuli uteliaaksi ja auttoi:

"Ja mitä sitte ... sillä isälläsi on?"

"Tillä on vaikka mitä!" kerskasi siihen Viku, ylväänä isänsä rikkauksista.

"Onko vaikka lakrissiakin ... ja rinkeliä ... ja mesileipää ja ihan vaikka mitä?" luetteli Kepu kuin jotakin kysyäkseen. Juko murjotti äsken kuulemaansa asiaa hautoen. Viku myönsi umpimähkään:

"On tiliä ... ja Vornaten akalla on pieni vauva."

Juko kuunteli epäluuloisena, ikäänkuin mieltänsä myrryttäen. Mutta Kepu joka oli jo kuullut Vornasen Liisan pikkupojasta puhuttavan, tarttuikin asiaan, kuten tuttuun aiheeseen ja suurenteli:

"Ja nyt kun se Vornasen Aku sitä lasta souvattaa... Ja se kun oikein huutaa, se lapsi, niin sitte se Aku!..."

Viku aivan kykistyi nauraa hihittämään, kädet mekon taskuihin pistettyinä. Hän ei itsekään tajunnut,

mille hän nauroi ja kopeilikin jo, jotain ylimalkaista kehuttavaa tapailten, ylväästi:

"Ja titte kun te... Voi, voi!" loppuivat ajatukset kesken. Kepu silloin riehahti:

"Pojat! ... Mennäänpäs katsomaan sitä Vornasen lasta!"

"Mennään!" ihastui Viku ja he lähtivät juosta pinkaisemaan Vornasen mökille, niin että Vikun mekon helmat vain heiluivat. Juko jurotti edelleenkin, mutta nähtyänsä, että toiset eivät häntä odota, läksi hän juosta tökertämään perästä. Ja osaksi siitä syystä, koska hän tajusi, että varsinainen huuto nyt ei auta, osaksi kun ei päässyt oikeaan alkuun, juonitteli hän kuin yksikseen: leuka tärisi juoksun tahdissa ja samassa tahdissa väyvätteli hän puoli-itkien, kuin ajatuksettomana.

"Väy ... väy ... väy ... väy!"

* * * * *

Vornasen Aku oli Kepun ikäinen. Aluksi oli hän uuden veljensä tulosta riemastunut, mutta jouduttuansa nyt sitä souvattamaan, oli hän muuttanut mielipiteensä. Uusi tulokas oli hänestä nyt jo aivan tarpeeton perheen lisä. Aivan kiitolliseksi oli hän tullut jo isäänsäkin kohtaan, kuullessansa sen kerrankin uuden tulokkaan itkiessä ikäänkuin nuhtelevan äitiä, huomauttaen:

"Sen siihen vielä piti viskata!... Ikäänkuin tästä entisestäkin vekarasta jo ei olisi ollut kylliksi ristiä!"

Nyt hän taas souvatteli veljeänsä. Tuvassa ei ollut ketään muita ja ajan kuluksi hän jo silloin hylkäsi kätkyen yksin ja etsi jotain parempaa ajan kuluketta: Aluksi hän löi seinäpallia, mutta kun semmoinen yksin lyöminen ei huvittanut, ryhtyi hän soittamaan savikukolla.

Mutta tuskin oli hän ehtinyt pari säveltä puhalttaa, kun porstuasta kuului ihmisten ääniä. Hän luuli äitinsä olevan tulossa, säikähti, heitti savikukon nopeasti penkille ja syöksyi, tukkapäänsä pelastuksesta huolehtien, työnsä ääreen, alkaen souvattaa hartaasti, ikäänkuin ei olisi työnsä äärestä hievahtanutkaan.

Mutta tulijat olivatkin meidän kolme tuttua poikaamme. He tulivat varovasti, luullen talon isäntäväen olevan kotona. Oitis huomasivat toki sen olevan poissa ja Kepu korjasi erehdyksensä — liian hiljaisen tulonsa — syöksymällä päätä pahkaa sänkyyn, jossa laski häränpyllyn ja kehasi:

"Nyt on hyvä, kun ei ole Akun isää eikä äitiäkään!... Onhan pojat?"

Mutta toiset eivät joutaneet vastaamaan, sillä Viku oli jo löytänyt savikukon ja puhalsi siihen niin että posket olivat haleta. Silloin Juko, joka oli omien asioittensa ja varsinkin Vikun äskeisen ilmoituksen johdosta pahalla päällä, syöksyi soittajan kimppuun, alkaen vaatia:

"Anna poit te tavikukko!"

Viku juoksi pakoon ja puhalsi yhä kovemmin. Juko painoi perästä ja vaati jo puoli-itkien, tiukasti, miltei ärjäsemällä:

"Anna poit te, kuule!... Anna tukkelaan!"

Mutta ei. Viku juoksi pakoon ja puhalsi. Silloin täytyi Jukon jo ruveta parkumaan. Hän itki täyttä voimaa:

"Yyy! ... Y-yyyy! ... Y-yyyyy!" parkasi hän jo kun olisi ollut häntä äkkiä veitsellä pistetty. Viku jo pysähtyi. Sen johdosta pääsi Juko häneen käsiksi ja alkoi retuuttaa mekosta, yhä vain parkuen ja vaatien kukkoa.

"Anna poit te kukko!... Anna poit!"

Meluun heräsi lapsi ja alkoi huutaa, niin että naama meni punaiseksi. Viku säikähti sitä, luullen äidin tulevan hätään. Nopeasti viskasi hän savikukon pois, ollaksensa äidin saapuessa muka viaton. Juko otti kukon, puhalteli vihaisesti, pyyhki likaisilla käsillään silmäänsä ja alkoi puhalttaa, ikäänkuin sulattaaksensa sydäntänsä, näyttämällä toisille, että hän se nyt on savikukon herra.

Mutta taas kohtasi häntä kova onni: Toiset eivät välittäneetkään hänen soittamisestansa mitään. Aluksi he näet huolehtivat omasta turvallisuudestaan äidin tulon varalta, ja kun äitiä ei kuulunutkaan, veti pikku lapsen itku heidän huomiotansa. He tarkastelivat huutavaa lasta aivan läheltä, joten Jukon puhallus jäi aivan huomaamatta. Se taas kaiveli ärtynyttä Jukon mieltä. Hän murjotti yksinäänsä. Kepu ihmetteli lasta:

"Voi kun sillä on punaiset kasvot!"

"Oi-joi!" oli Vikukin ymmärtävinänsä asiaa. Keskustelu kääntyi pikku itkijään. Aku kehasi siitä:

"Se on äidin!"

Toiset katsoivat suu auki. Vihdoin tiedusti Kepu:

"Mistäs se äitisi sen sai?"

"Saunan karsinasta!" kerskasi nyt Aku, joka tuli tiedostaan ylpeäksi. Kepu oli ymmällä, sillä hän oli saunan karsinasta löytänyt ainoastaan sättiä. Siksipä hän utelikin, tökertäen:

"Entäs miten se sai sen sieltä karsinasta?"

"Se vain löysi sen ja sitte kääri riepuun... Ja sitte tuotiin äidille vehnäistä ja piiroita ja kaikkia!" selitti Aku yhä viisaampana. Taas puhalsi Juko, toivoen että se suututtaisi toisia. Mutta ei. Lapsi parkui jo niin että oli pakahtua. Viku siitä innostui ylpeilemään:

"Voi pilu kun te huutaa!"

"Mitä se huutaa?" tiedusti Kepukin, mutta Aku ei tiennyt. Viku, jolla oli pikku sisar, oli äitinsä hoitopuuhiista yhtä ja toista huomannut, arveli jo itkun syistä:

"Pittittääkö titä?"

Kukaan ei tiennyt. Aku koetti souvattaa parhaansa mukaan. Juko huomasi olevansa aivan unohdettu. Hän suuttui, sydämistyi ja koetti herättää huomiota, alkaen juonitella kovaäänisesti, ikäänkuin itseksensä uhaten:

"Enkä toita tavikukolla!"

Vieläkään eivät toiset joutaneet kääntämään häneen huomiota. Siksipä hän hetkisen odotettuansa aivan ärjäsi:

"Enkä toita!"

III.

Mutta Vornasen Liisa olikin jo kuullut lapsensa itkun ja riensi sitä viihdyttelemään. Hän kohenteli sen riepua, kopeloi kapaluuksia ja hyvitteli, huulet pitkäksi supukaksi lapsen kasvoja kohti kurottaen:

"Voi, voi sitä lasta!... Voi sitä äidin kultaa!... Aa ... aa ... aa ... aa!" käänsi hän hyvittelyn lauluksi ja souvatteli ja viihdytteli. Vieraat pojat katsoivat tapausta kierosti, hiljaa. Jukokaan ei uskaltanut enää ääneensä kiukutella. Kepu kaiveli sormella nenäänsä ja Aku varustautui luiskahtamaan tämän välikohtauksen aikana pois koko tuvasta.

Pian sai Liisa toki lapsen viihtymään, kumartui kätkyen viereen ja ryhtyi imettämään. Sitä tehdessä muisti hän Jukon äidin sanoneen aikovansa näinä päivinä vieroittaa Jukon ja hän alkoi pojalle leikitellä:

"Vieläkös se Juko imee?... Vieläkö, Juko?"

Juko katsahtaa muljautti häneen omituisesti, eikä vastannut. Mutta Liisa tenäsi itsepäisesti, tavallaan Jukoa leikillä kiusatakseen:

"Kuule, Juko Pynninen!... Vieläkö sinä imet!... Sano nyt, Juko!"

"Enkä tano!" uhkasi silloin suutuksissaan oleva poika, jonka vaistomaiset epäluulot tämän keskustelun johdosta taas heräsivät.

"Enkäkä tano?... Minkätähden sinä et tano?" matkia leikitteli Liisa ja lisäsi:

"Tuleppas tänne, Juko Pynninen, niin Liisa antaa sinulle!... Tule nyt ime, Juko."

Taas vaikeni Juko ja synkkeni. Koko asia oli näet hänelle jo kuin joku kiusan kysymys. Liisa jatkoi leikittelyä:

"Tuletko sinä, Juko, imemään?... Tuletko?"

"Enkä!" puistalti äkämystyvä mies kyynäspäitensä, ikään kuin häntä olisi jo väkisin viety.

"Tu-ule nyt, Juko!" veti Liisa pitkään, muka mairitellen, ja nousten imettämästä, kysyi hän: "Minkä tähden se Juko ei huoli Liisalta?... No Juko?"

Mutta Juko luuli Liisan tulevan häntä väkisin imettämään, lähti kädet housun taskuissa, kauvempaa varovasti kiertäen ulos ja vihaisesti syrjäsilmyksin muljauttaen, mieli myrtyneenä, uhkasi mennessään kuin itsekseen, ynseästi ääntäen:

"Vähättelen minä tinun tittittäti".

* * * * *

Toiset pojat poistuivat Jukon perästä. Aku oli varovaisuuden vuoksi paennut jo kylä-tielle asti ja odotteli siellä toisia. He yhtyivät, leipoivat puron rannalla muutamia savileipiä, asettivat ne paistumaan ja Kepu arveli:

"Kun olisivat nämä savileivät mesileipää!... Tahi jos löytyisi saunan karsinasta mesileipääkin, niin että sitä olisi vaikka miten söisi, niin sitte sitä syötäisi. Vai mitä, Aku?"

"Syötäisi... Eikä leipää sitte tarvitsisi ollakaan!" myönsi Aku. He ihastuivat. Kepu jo laski:

"Ja sitte et sinäkään, Aku, tarvitseisi souvattaa... Mentäisi vain saunan karsinaan ja syötäisi mesileipää... Niinhän, Aku!"

Juko kaiveli tikulla savea, kuin yksikseen puuhaellen, ja lauloi Matikaisen rengiltä kuulemaansa laulua, ajatuksissaan, kuin puoliääneensä hyräillen:

"Tytämmettäni lakattan tua elinaikani."

Nyt vasta kääntyi Akun mieli erikoisemmin Jukoon. Hän oli kuullut puhuttavan sen vieroittamisesta ja ilmoitti nyt, kuten jonkun hyvin tärkeän uutisen, varottaen:

"Kuule, Juko!... Sinun äitisi tissi on tervattu!... Elä ime sitä!"

Jukon silmät aivan suurenvat. Hän katsoi Akuun omituisin mielin, veti sitte pitkähköt nenänsä alukset takaisin sieramiinsa, eikä aluksi tiennyt mitä sanoa. Aku selitti lisää, auttaakseen miestä asian perille:

"Se kävi meiltä hakemassa maliheiniä, ja sitte se sanoi, että nyt hän sen tervaa."

Nyt Juko viskasi häntä jo tikullansa, mutta ei keksinyt mitään sanottavaa, eikä tiennyt edes suuttuako hänen pitäisi, vaiko häpeillä. Hän vain katsoa tuijotti Akuun synkkänä, kuin epäluuloisena. Kun ei vastausta kuulunut, ryhtyi Aku tekemään toisten kanssa kalakukkoa, jonka kuori tehtiin savesta ja kaloiksi pantiin tikkuja.

Juko murjotteli yksinänsä ja hautoi asiaa. Nyt hän jo alkoi tajuta, että häntä on petetty, hänen oikeuksiansa loukattu. Hetken sitä mietittyänsä, viskasi hän vihansa Akuun, joka oli asian ilmoittanut, otti pienen palikan, meni ääneti kukon tekopuuhiissa kyyryllänsä hääräilevän Akun luo ja löi sitä ilman mitään muuta palikalla päähän, ähähtäen äskeisen asian johdosta vihaisen:

"Elä valettele!"

Tietysti Aku semmoisesta suuttui, nousi, sylkäsi Jukon silmille ja huusi:

"Elä lyö, kuule, palikalla, tahi kun minä sylkäsen."

"Lyönpät!" heristi loukattu Juko, aikoen lyödä toistamiseen.

"Sylkäsempäs minäkin!" ärtyi Aku puolestaan ja teki mitä uhkasi.

"Voi, voi!" parkasi siitä myrtynyt Juko tarkotuksessa säikyttää Aku tuolla parkaisulla.

"No mitäs sinä lyöt!" puolustautui Aku.

"No mität tinä tylet!" syytti häntä lyöjä, itku jo kurkussa ja yhä vain heristellen. Lopuksi tarrasivat he käsirysysille. Aku mukiloi nyrkillänsä, mutta Juko veti tukasta.

"Elä revi tukasta!" uhkui siitä raivostunut Aku:

"Mität tinä tappelet!" puolustautui Juko puoli itkien, mutta lankesi samassa, Aku oli silloin päästä voitolle. Hädissään tarrautui oikeuksiansa puolustaessa kiihtynyt kansalainen hänen jalkaansa, kokien

siten päästä hampain sen pohkeeseen käsiksi. Se onnistuikin kerran. Aku älähti. Mutta kun Juko yritti tehdä saman tempun uudestaan, potkasikin Aku häntä leukaan. Hän hellitti silloin koko jalan, nousi ja lähti yksinänsä astua väännätteleeseen pois, itkien astuessaan, minkä vain kurkusta lähti.

Kappaleen matkaa siten paruttuansa, ja kun ei kukaan tullut jälestä, pysähtyi hän, viskasi palikalla ja uhkasi itkunsa seasta:

"Näytän minä tinulle vielä!"

* * * * *

Tämä riita painui toki pian pois heidän sopuansa häiritsemästä. Nyt oli näet joutunut riitaan Kepu ja Viku erästä savileivästä ja se riita se tunki Jukon ja Akun välisen toran pois mielestä. Syntyneessä käsirysyssä Juko jo avitteli Vikua, saaden siten kostaan Akulle osan äskeistä.

Mutta tämäkin tora meni pian ohi. Ikäänkuin sitä sovittaaksensa oli Kepu näet taas asettunut Karrin aisoihin hevoseksi ja siinä pisti hänen päähänsä huudahtaa yht'äkkiä:

"Poijat! Kengitetäänkö hevosta!"

Tappelijat keskeyttivät torailunsa. Kepu järjesteli jo:

"Minä olen hevosenä... Ja sitte vaikka Juko on seppänä ja Aku pitää jalkaa."

Pian olikin hevosen kengitys menossa. Kepu oli nelinkontin tiellä ja potki vastaan, kun Aku piti jalkaa. Juho kengitti tosissaan hääräillen, löi vasaran virkaa toimittavalla palikalla naulaa kantapäähän ja Viku piti potkivaa hevosta kiinni. Mutta sepän mieli oli edelleenkin vihainen. Kun hevonen potki vastaan, oikasi hän itsensä kumarasta, lyödä mukasi hevosta Kärnän tavoin lautaselle ja ärjäsi:

"To, työtävä!"

Ja niin saatiin hevonen kenkään ja varustauduttiin matkaa jatkamaan. Mutta Jukon mielen olivat äskeiset tapaukset ja ilmiannot sittekin myrryttäneet niin, että hän ei päässyt aivan ennalleen. Hän oli jo niin katkera, että ei kyennyt selvästi käsittämään sitäkään suurta pääasiaa, joka nyt teki hänet juonikkaaksi, vaan oli ärtyinen ja vihainen kaikelle, aivan umpimähkään.

Nyt vaelsivat he toki lopultakin Kärnän taloon, koiran pentua hakemaan. Kepu oli taas kärrin aisoissa, Juko piteli ohjaksista ja toiset painoivat rinnalla. Aku innostui nyt laskemaan.

"Jos meillä olisi oikein isot kärrit ja sitte kun otettaisi saunan karsinasta oikein monta pientä lasta ja pantaisi niihin kärreihin, niin sitte siinä olisi lasta!... Vai eikö olisi, Kepu?"

"Olisi!" täytyi Kepun myöntää ja Vikukin ihmetteli sitä lasten paljoutta, huudahtaen; "Voi tun työtävä!"

"Ja sitte kun ne kaikki oikein huutaisivat, niin sitte siinä olisi itkua!" ylvästyi siitä Kepu, mutta Aku uhkasi:

"Mutta me emme pysähtyisi vaikka ne miten huutaisivat... Me vain juoksisimme vaikka kärrit kaatuisivat..."

"Ja vaikka ne lapset tippusivat kärristä tielle, niin me emme pysähtyisi, vaan juoksisimme vain ja hirnuisimme... Vaikka kaikki lapset tippusivat... Niinhän, pojat!" yhtyi Kepu.

"Niin... Näin me juoktitimme!" uhkasi Viku, yritti jo näyttää juoksua, mutta sotkeutui mekkonsa helmoihin ja lankesi. Oitis kohosi hän toki jaloillensa, syöksyi juoksuun ja hirnasi: "Hi-ha-ha!"

"Hi-lia-ha!" yhtyivät toisetkin ja alkoivat painaa perästä minkä jaloista lähti, aivan irtovilla ikenin. Juko ei tahtonut jaksaa mukana pysyä ja kun hän muutenkin oli ärtyisellä päällä, alkoi hän pitää vastaan, ohjaksissa pysytellen. Mutta Kepu veti häntä nyt väkisin jälessänsä. Juko siitä ärtyi lisää. Hän heittäytyi jo ohjaksien varassa selkäkenoon, harasi vastaan, niin että lyhyet jalat vain töpittivät maata ja kun sekään ei auttanut, alkoi hän parkua:

"Elä juokte, kuule!... Elä juokte!"

Mutta Kepu ei hellittänyt, päinvastoin yltyi. Juko jo varustautui itkeä parkumaan, mutta lankesikin tielle mahalleen, pitkin pituuttansa. Ohjaksot luiskahtivat pois käsistä. Kepu jatkoi kärreinsä toisten kanssa yhä vinhemmin. Suuttunut ajaja jäi nyt toisien uhalla tielle samaan asentoon, mihin oli langennut ja alkoi siinä mahallaan venyen huutaa, minkä kurkusta pääsi.

Kaikki turhaan. Toiset vain painoivat tietä pitkin. Onneksi sattui Kärnä itse olemaan kyntämässä ja lähestyi nyt tietä. Aitovieressä, luotinta muuttaessaan, hän alkoi ohimennen rääsittää Jukoa, kysyen:

"Itkeä jullitatko sinä, Juko?"

Juko hämmästyti, heitti itkemisen ja kömpi jo pystyyn. Hevostansa vaolle kääntäessään jatkoi Kärnä, leikkisästi kiusoitellen:

"Häh, Juko Pynninen?... Oletko sinä jo maistanut tervaa?... Oletko, Juko?"

Juko muljautti häneen vihaisen katseen. Hän jo aavisti, että häntä kiusataan. Häntä alkoi jo tavallaan hävettää koko tervajuttu, varsinkin näin aikuisten ihmisten edessä.

"Vai muutenko sinä itkeä öllötät?" jatkoi vielä Kärnä ja läksi jatkamaan kyntöonsä. Juko hieroi silmiänsä ja läksi astua jullottamaan Kärnä taloa kohti, itkuansa pidätellen, joskus vain viihaisesti nikahdellen.

* * * * *

Kärnä Maija oli saanut selvän poikien asiasta jo ennen Jukon tuloa. Mutta hänkin tiesi tuon ikävän tervaaamisasian ja kun nyt Juko työntyi tupaan, synkkänä, kasvot itkun ja lian tahraamina, nenän alla lyhkäiset vihreät kynttilät, viihaisesti katsahdella muljautellen ja muutenkin koko poika murrillansa, alkoi hän sitä lohdutella, laskien leikkiä:

"No Juko Pynninenkö siinä tulee!... Jukopahan tulee... Tulee se Juko!... Tulee se!"

Juko katsahti häneen epäluuloisin tuntein, alta kulmainsa ja painui nurkkaan. Maija puuhaili toimissansa ja jatkoi:

"Ja miten iso mies tästä Jukosta onkin jo kasvanut!... Vo-ooi, miten pitkä mies siitä pojasta on kasvanut!... On siitä... On!"

Juko nikahteli synkkänä. Äkkiä muutti Maija äänensä sävyn ja kysyi viattomaksi tekeytyen: "Ja ei suinkaan se noin iso mies enää ime!... Eihän Juko Pynninen enää ime?... Juko!"

Juko katsahtaa muljautti kuin varkain ja hänen katseessansa vilahti keltainen Aatamin sappi. Hän ei kyennyt enää mitään selvää ajattelemaankaan. Kavalasti päätteli silloin Maija, venytellen maireasti:

"Ee-eihän se Juko enää ... e-eeei!... Ei se poika enää semmoista suuhunsa panisi ... ei vaikka sen voiteleisi siirapilla!"

Ja ystävällisesti lähestyi hän onnetonta miestä, koki sitä lohduttaa, tekeytyen hyväksi: Hän yritti pyyhkiä Jukon nenän ja kysyi samalla: "Vai ottaisiko Juko suuhunsa semmoisen?"

"Enkä tano!" uhkasi silloin Juko, riuhtautui äksysti irti Maijan käsistä, kääntyi päin seinään ja jäi siihen äkeissään seistä töröttämään. Maijakin heitti hänet nyt rauhaan, ryhtyi pyyhkimään pankkoa ja puheli sitä tehdessään:

"Ei ... ei se Juko huolisi siitä... Ei se poika panisi tervaan huuliansa... Ei se panisi ... ei."

"Vaikka mihin panitin!" uhkasi silloin Juko yksinäisyydessään, tuskin kuultavasti ääntäen ja alkoi tuijottaa seinän rakoon, jossa lihava russakka mateli. Ainoastaan silloin tällöin nikahti hän itkun jätteitä ja harmiansa pidätellen ja samalla vetäisten aina uudestaan solahtelevat kynttilänpäät takaisin sieramiin.

IV.

He olivat saaneet koiran pennun ja olivat jo paluumatkalla. Huolellisesti, hellävaroen kantoi Kepu sitä sylissänsä. Penikka uikutti ja pojat olivat siihen mieltyneet, kuten hyvään toveriin. Juko tosin kulkea jurotti matkan alussa yksinäänsä, kun sisu ei antanut yhtyä toisiin, ja joskus itseksensä juonitella väyvätti jonkun suunaukeaman, laiskasti, kuten välinpitämätöntä harkittua alkua tavotellen.

Mutta vähitellen lyöttäytyi hänkin joukkoon, tosin synkkänä, mieli uhkaavana. Pojat puhelivat nyt penikastansa. Kepu laski:

"Kun löytäisi koiran pentujakin saunan karsinasta, niin sitte kun me niitä ottaisimme oikein paljon... Ottaisimmehan, pojat?"

Toiset myönsivät sen. Kepu laajensi asiaa:

"Ja jos niitä löytäisi ihan joka paikasta ... tuvan karsinasta ... ja potaattikuopasta ... ja ihan vaikka mistä, niin sitte siinä olisi koiran pentua, kun me niitä oikein etsisimme!"

"Ja sitte kun ne kasvaisivat koiriksi, niin siinä olisi koira, niin että joka paikka olisi koira täynnä!" yltyi Aku ja lisäsi:

"Pellot ja huoneet ... ja ihan joka paikka olisi niin täynnä koira, että ei muuta olisikaan kun koira!"

"Voi taakeli!" innostui Viku sitä koiranäkyä ihmettelemään. Kepukin yltyi:

"Ja sitte kun ne kaikki haukkuisivat, niin siinä olisi!"

Mutta siinä hän katkasi puheensa, sillä hänen mieleensä leimahti uusi ajatus. Hän ilmaisi sen, ylvästellen:

"Ja jos me kaikki pojatkin olisimme sitte vielä koiria ... minä ja Aku ja Viku ... ja ihan kaikki, niin... Mitä sitte, Viku, jos me olisimme kaikki koiria?" Katkesi mielikuva vieläkin. Viku tavaili umpimähkään:

"Titte ... titte ... titte meillä oliti häntä", tokasi hän lopuksi voiton varmana. Aku jatkoi sitä:

"Ja kuono olisi ... ja kypälät ja ihan kaikki olisi... Ja sitte kun me oikein juoksisimme ja haukkuisimme!"

"Ja jos kuka löisi niin me kun purisimme!... Purisimmehan, Aku?" tarttui Kepu. Tämä myönsi:

"Purisimme!"

"Voi pelhana!" nousi siitä jo Vikun mielenkiinto ja niin jatkui ylpeä suunnitelma yhä vain suureten ja oudostuen. Vähitellen kuvittelivat he itsensä nyt sankareiksi, isoiksi miehiksi, jotka noita äskeisen mielikuvituksen koiria löisivät, jos ne yrittäisivät purra. Kepu ylvästi: "Minä kun niitä sitte oikein löisin seipäällä ... ja pyssyllä ampuisin ... ja sitte kun..."

Ajatuksen meno katkesi sanojen puutteessa. Aku tiedusti nyt synkkämieliseltä Jukolta:

"Entäs Juko?... Mitäs sinä tekisit ... jos ne koirat purisivat?"

"Pelkele kun minä kiloaitin!" kuvastui myrtyneessä Jukossa ympäristö, kun hän vastasi samalla nikahduksiansa ja kyntilöidensä solahdusta pidätellen. Äkkiä lennähtivät toki ajatukset ja mielenkiinto toisaanne: Heidän päällitsensä sattui näet lentämään korkealla raakkuva varis. Siinä paikassa ryhtyivät he sitä kivittämään ja äskeisestä koira-asiasta miehistynyt Juko uhkaili kivellä varista tavottaessaan:

"Tenkö täyteittä tiinä laakut!... Työtävä!"

* * * * *

Näin jatkuu paluumatka. Juko oli taas alkanut hautoa omaa luontoansa, tajuamatta edes ärtyisyytensä syytä. Joskus vain oli selvillä, että terva-asia se nyt häntä painostaa ja että häntä sen johdosta kiusataan. Pian sai hän toki aiheen keventää sydäntään juonittelulla: Kepu näet oli mieltynyt koiran penikkaan niin, että julisti itsensä sen isännäksi, ilmoittaen vain lyhyesti:

"Tämä on minun koira."

Juko ei vielä siitä älynnyt, että siinä oli hänelle riidan aihe. Aku kysyi nyt kateellisena:

"Etkö sinä anna sitä kenellekään muulle?"

"En."

"Et isällesi ... etkä äidillesi ... etkä kenellekään?"

"En", vahvisti Kepu. Toinen jatkoi vieläkin:

"Etkö Jukollekaan anna?"

"En... Enkä Pennasen Matille ... enkä ... en kenellekään anna", oli Kepu varma omistusoikeudestaan. Silloin jo huomasi Juko asian ja alkoi jo takana kulkiessaan itseksensä väyvättää:

"Väy ... äy ... äy ... väy!" Se tuli vasta laiskasti, alkajaisiksi, katkonaisesti ja hiljaa. Mutta hän jo kokosi voimiansa. Kepu yltyi jo kerskaamaan:

"Ja sitte kun minulla on koira ... ja sitte kun ... kun minä sitte vielä otan hevosen ja ajan, niin ei kukaan saa kiinni... Ei poika, eikä mies ... eikä lintukaan saa kiinni!"

Mutta silloin tarttui jo Juko asiaan. Hän käski:

"Anna pois te koila!"

Kepu vaan puristi koiraa yhä hellempin syliinsä, eikä ollut kuulevinaan. Juko jo tyrskähti kertasen itkun tapaisesti, niin että nenästään valahti saman tyrskähdyksen voimasta. Hän uudisti, ääntänsä korottaen:

"Te on minun koila!"

Toinen ei ollut vielääkään kuulevinaan. Silloin Juko tarttui jo takaa päin hänen housunkaulukseensa ja koveni:

"Minun koila te on!"

"Eipäs!"

"Onpat!" pani jo Juko parastansa ja alkoi tora. Juko riippui Kepun housunkauluksessa kiinni, vaati koiraa pois ja alkoi huutaa. Kepu uhkaili:

"Kunhan minä isälle sanon!"

"Tano!"

"Sanon kyllä!... Ja sanon vielä, jotta sinä ... jotta sinä", tapaili hän jotain kielittävää ja tokasi paremman puutteessa:

"Jotta sinä purasit Akua jalkaan ... ja löit palikallakin ja kaikella!" koki hän pelotella. Mutta Juko vain yltyi. Kun Kepu koetti päästä hänestä irti, tapaili hän raapiakseen sen silmiä.

"Et saa!" huusi silloin Kepu.

"Levin kyllä!" uhkui kovan kohtalonsa myrryttämä miehen alku ja yritti päästä Kepun tukkaan käsiksi, vannaen itku kurkussa:

"Te on minun koila!... Te on minun koila, kuule!"

Ja lopuksi ei Kepun auttanut muu kuin laskea koiran penikka irti ja alkaa puolustautua. Alkoi ankara tukkanuotan veto. Molempien päät vain pölisivät, kun veljekset väänsivät.

"Voi lyökäle!" ihmetteli sitä katsellessansa Viku. Aku puolestaan neuvoi tasapuolisesti:

"Ota Kepu sieltä niskahiuksista... Ja Juko ota Kepun korvan juuresta... Niihin se koskee!"

"Voi, voi!" parkui jo Juko.

"Tukistan kyllä!" vannoi Kepu. Mutta silloin sai Juko kaksin käsin tukasta kiini ja nyt huusi Kepu vuorostaan:

"Heitä irti, kuule, tahi minä sanon isälle!"

"Tano vaikka kelle!" tuli Juholta itkun seassa.

"Sanon kyllä!" uhkui Kepu. Mutta kohta kääntyi taas tappeluonni. Juko turvautui silloin huutamiseen, parkui niin, että Kepun täytyi hellittää, sillä hän pelkäsi huudon kuuluvan kotiin asti ja ärsyttävän isän tulemaan riidan ratkaisijaksi. Tappelu taukosi. Juko kömpi pystyyn, hieroi lian tahraamia silmiään rystyillänsä ja mutisi uhkaavasti:

"Tenkin työtävä!... Kun tappelee!"

"Mitäs sinä alotit!" puolustautui siihen Kepu, joka oikeastaan pelkäsi Jukon kielivän isälle. Tämä jo väitteli nikahduksen seasta hieman siinä mielessä:

"Tinäpät te alotit!"

"Tano vaan itälle, Juko!" ylytti häntä silloin Viku pahan suopeudella Kepua kohtaan. Mutta Juko ei sietänyt nyt semmoista ystävällistäkään neuvoa, vaan murahti vihaisena, synkin mielin, neuvojalle halveksivan:

"Mikä tina itte olet ... läkänenä!"

* * * * *

Tämän jupakan loputtua olivat kaikki ensi aluksi jöröjä. Aku puhaltua inisytti muun tehtävän puutteessa pillikettä, Viku linkosi kiviä ja Juko katseli tapauksien kehitystä syrjäsilmin, vihaisena seisoksia jöröttäen. Mutta pian meni jurous ohi ja tapaus painui pois mielistä. Viku, joka oli pirtein luonteinen, alotti toisiin asioihin johtavan keskustelun, kehumalla:

"Mutta jot oikein ito miet tappeleiti, niin titte tiinä oliti!"

Nopeasti tarttuikin siihen Aku, lisäten:

"Ja jos vaikka me olisimme oikein isot ja sitte kun me suuttuisimme ja tappelisimme!... Vai mitä, Kepu?"

Kepu oli vielä hieman pahalla päällä, linkosi kiven ja vannoi puoli suuttuneena:

"Vaikka olisi kuinka iso, niin en pelkäisi ... en vaikka mikä olisi!"

"Etkö isäisikään pelkäisi?" kehitti Aku jatkoa.

"En... Ja vaikka olisi sata isää, niin en pelkäisi!"

Se miehuuden henki tarttui jo toisiinkin. Viku jo ylpeili, sanoja tapailten:

"Ja vaikka oliti ... vaikka oliti vielä enemmän itää, niin ei kukaan pelkäiti!... Eihän, Juko?"

Mutta Juko ei ollut vielä aivan sula. Topakkana seisoi hän tapansa mukaan, ja sanoa jurautti, kuin Vikun kehumista halveksuen:

"Otaa ne nyt muutkin kehua, etkä vain tinä!"

Siten olisikin tästä sukeutunut uusi keskustelu, jolleivat olisi huomanneet, että heille oli tullut vahinko: Tappelun touhakassa olivat he unohtaneet koiran pennun ihan kokonaan ja se oli lähtenyt juosta pikittämään takaisin syntymäataloonsa. Kepu huomasi nyt asian ja huudahti:

"Voi!... Koiran pentu!"

Pojat hämmästyivät. Sen verran toki oivalsivat, että penikka on kääntynyt paluumatkalle ja joukolla lähtivät he nyt sitä takaa ajamaan. He saavuttivatkin sen ja Kepu alkoi jo kaukaa pyydellä:

"Nalle se! ... Nalle ... Nalle ... Nalle ... Nalle!"

Nalle uikuttikin vastaan, vilkasi taaksensa, mutta lähti sitte taas pirittämään tietä pitkin kuin kerä. Isot korvat vain luppasivat juoksun tahdissa. Pojat painoivat perästä, että kantapäät vain vilkkuivat, pyyttelivät ja mairittelivät.

Ja he olivatkin jo kiinni saamaisillansa, kun Nalle pujahtikin aidan raosta Muikulaisen hakaan. Ei siis muuta kun kiivetä aidan yli perästä. Siellä haassa alkoi nyt oikea takaa-ajo ja saarto. Joskus pysähtyi Nalle, painoi takapuolensa nurmea vasten ja vetää hiihdätti sitä siinä jälessänsä, kun sen — kuten ainakin penikan — hännän alusta kutkutti. Silloin olivat pojat aina vähällä saada sen kiinni, mutta aina se vain sittekin livahti pois käsistä ja niin jatkui kiinniotto.

Ja nyt kohtasi heitä taas uusi onnettomuus: He olivat aivan huomaamattansa joutuneet Muikulaisen lammaskatraan luo. Siinä oli vihainen pässi. Koko kesän olivat he sitä hännänneet aidan raosta kepeillä, mutta eivät koskaan uskaltaneet mennä aidan yli. Pässi tunsu nämä ainaiset ärsyttäjänsä ja kun se nyt ne näki avonaisella paikalla, pääsi siltä jo hyvää mieltä todistava, lyhyt, puoleksi määinnän tapainen, nopea päpätys:

"Pä ... pä ... pä ... pä!"

"Voi!... Pässi!" pääsi silloin tyrmistyneiltä pojilta. Pässi ei malttanut syödä suutansakaan puhtaaksi heinistä, vaan lähti oitis jo ottamaan vauhtia. Pojat pakoön.

Muita kaikki oli jo liika myöhäistä. Siinä paikassa paukasi pässi Akua takapuoleen, niin että poika vain parkasi ja lensi mahallensa. Toiset yhtyivät huutoon. Pässi yltyi. Se paukaili heitä toista toisensa jälkeen ja kohta oli koko joukkomme kaadettu mahallensa nurmikolle ja ylpeä pässi vartioi heitä. Jos joku yritti nousta, sai hän oitis pässiltä uuden muksun ja niin ei auttanut muu kun olla ja itkeä apua.

* * * * *

Tietysti oli heidän tilansa nyt aivan toivoton. Pässi pysyi armottomana. Se aivan nautti kostosta, taivutteli niskaansa ylpeästi, kiepautteli saparoansa ja tarkasteli alta kulmainsa mihin milloinkin saisi iskeä.

Mutta onneksi oli Akun äiti sillä välin tuskastunut poikaansa odottaessa. Hänellä oli kiireellisiä tehtäviä ja kun Akua ei kuulunut, alkoi hän itseksensä jo sadatella:

"No minnehän se pojan pahuus siitä juoksi!"

Ja turhaan hän odotti, turhaan hoikki ovelta ja katsoi akkunasta. Hän alkoi jo suuttua ja lupaili itseksensä:

"Kunhan sinä sikiö tulet, niin näytän minä sinulle, etkö sinä kestä kätkyen ääressä!"

Mutta Aku ei tullut. Vihdoin nukkui toki lapsi ja silloin ei auttanut muu kun lähteä Akua etsimään. Hän otti lähtiessään vitsan jo valmiiksi, etsi ja hoikki, mutta turhaan.

Nyt joutui hän tielle ja kuuli Muikulaisen hakamaasta kamalaa, hätäytyneiden lasten itkua. Paha aavistaen riensi hän paikalle, näki neljä kaatunutta sankariamme, joita voitokas pässi vartioi. Tietysti hän ensi työkseen vapautti pojat pinteestä ja vasta sitte antoi omalle Akullensa tarpeellisen kurituksen. Äänettöminä, pelokkaina, suu auki katselivat toverit sitä kuritusta hyvän matkan päässä. Liisa otti ojennettua poikaansa kauluksesta kiini, lähti häntä työn ääreen taluttamaan ja puheli kuin ilkkuen ja kostosta nauttien:

"Vieläkö lähdet lentämään, vai joko viisastuit ja pysyt kätkyen ääressä!"

Sanattomina lähtivät toisetkin painamaan pois haasta. Vasta tielle päästyä käsittivät he noloutensa ja alkoivat sitä peitellä uudella rohkeudella. Viku sadatteli uhkaavasti, onnettomuuttansa ajatellen:

"Työtävän pätti!"

Juko siitä sai rohkeutta. Hän löi patukalla Muikulaisen haan aita ja uhkasi julmasti pässiä, jota ei näkynytäkään:

"Tuleppas nyt, tokko utkallat!... Tenkin elävä!"

V.

Jukon ja Kepun äiti oli yleensä tottunut siihen että hänen poikansa eivät palanneet asialta aivan minuutillensa. Ei siis nytkään näiden viipyminen semmoisenansa häntä oudostuttanut. Tuskin olisi hän muistanutkaan koko poikia, jollei hänellä olisi nyt ollut hieman ikävä ja säälikin Jukoansa, joka oli nyt ensi päivää imemättä. Hän itse tietysti kaipasikin semmoista.

Siksipä hän nyt tulikin huomanneeksi poikiensa viipymisen, alkoi sitä oudostella ja kun ne eivät ikään palanneet, lähti hän niitä etsimään, löysi tieltä, juuri kun ne olivat pelastuneet pässien käsistä, rohkaistuneet ja aikoivat lähteä taas koiran penikkaa hakemaan. Hän riemastui, hyvitteli ja mairitteli Jukoansa ja houkutteli heidät mukanansa kotiin. Koiran penikka jäi siis tuomatta. Se löysi taas syntymäkotinsa ja nukahti siellä rauhallisena ja onnellisena emänsä suojiin. Sen sijaan seurasi Viku poikia niiden kotiin asti. Äiti oli lapsensa löydöstä niin hyvillänsä, että loppu matkalla kantoi Jukoansa, onnellisena hyvittellen:

"Äiti se kantaa kultaistansa ... että ei tarvitse kävellä äidin muru... Kantaahan äiti Jukoansa?" tiedusti hän vielä lopuksi leikkisänä. Juko ei vastannut, sillä sisussa oli hänellä jotain salattua. Onnellisena suuteli häntä silloin äiti likaiselle poskelle ja vastasi itse, äänensä säälittäväksi muuttaen:

"Kantaa se äiti!... Kantaa se äiti sirkkuistansa!"

"Et taa!" äännähti silloin jo Juko ja pyyhkäsi kämmenselällä suudelman jälen poskestaan ja hänen luontonsa alkoi nousta epäluuloisena ainoaa todellista ystäväänsä, äitiänsä vastaan.

* * * * *

Oli toki jo päästy kotiin ja kotiuduttu. Äskeinen pässiseikkailu oli oikeastaan hieman masentanut Jukonkin mieltä, ja kun isäkin sattui vielä olemaan tuvassa, ei hän ehkä pitänyt aikaa juonitteluille sopivanakaan. Niinpä ryhtyikin hän muihin puuhiin. Ensimmäinen hän nahisi Kepun ja Vikun kanssa, jotain epäsovun tapaista kehitellen, mutta kun nekään eivät nyt isän läsnä ollessa olleet halukkaita mihinkään aivan julkiseen toimintaan, erosi hän niistä ja ryhtyi laittamaan tuvan nurkkaan puuhevosellensa tikuista tallia. Sitä laittaessa oli unohtua koko tämä hänen elämänsä ensimmäinen suurkysymys. Kyykyllänsä asetteli hän tikkuja paikoilleensa ja hyräili ajatuksissaan miehiltä kuulemaansa laulua:

"Jotpa minä utkolliten yttävän taitin
niin tuhannen tuhatta lahjoittaitin."

Tämä laulu teki kumminkin käänteeseen. Se käänsi taas äidin huomion pikkuruiseen. Äiti alkoi hemmoitella:

"Laulaako se Juko?... No voi sitä Juko-poikaa kun se laulaa jo ystävästä!"

Juko ei vastannut. Äiti alkoi kysellä:

"Eikös Juko huoli enää äitiä ystäväksensä?"

Ei vastausta. Juko pääsi jo epäluuloihinsa käsiksi. Äiti jatkoi leikkiänsä:

"Kuule Juko!... Etkö sinä huoli äitiä ystäväksesi?... Vaikka äiti imettääkin kultaistansa?"

Siitä se alkoi. Jukon mielessä välähti taas se ilkeä tervajuttu ja nyt hän huomasi myös, että hänellä oli nälkä, kun oli koko päivän ollut maidotta. Hän heitti jo äitiänsä epäilyttävän silmäyksen ja vetäsi nenäänsä.

"Ei huoli Juko... Juko ottaa jo itsellensä uskollisen ystävän!" jatkoi äiti muuttuneella, kuin kaipaavalla äänellä. Tietysti ei Juko edes käsittänytkaan sitä ystävä-asiaa ihan selvästi eikä jaksanut surunsa lomassa sitä ajatellakaan. Äiti koki taas jatkaa:

"Juko ottaakin Muikulaisen piika-Marin siksi uskolliseksi ystäväkseen?... Ottaako Juko?"

Juko kaiveli nenäänsä ja oli ymmällä asiasta, sillä tämä toinen, ystäväasia, sotki maitoasiaa. Ajateltavaa kasautui liiaksi. Äiti jatkoi ja peräsi lopuksi:

"Ottaako Juko itsellensä jo morsiamen?"

Nyt käsitti Juko asian jo selvemmin, sillä morsian-sanon merkitys oli hänelle ymmärrettävämpi. Mutta nyt sekin häntä suututti. Myrtyneen mieli sai kohta vallan ja kun äiti vieläkin jatkoi ja kysyi ottaako hän piika-Marin morsiamekseen, pääsi hän puheen alkuun ja äännähti ynsäänä, Vornasen aina kiroilevan isännän tapaan, kuin itseksensä äännähtäen:

"Tenkö täyteittä minä tättä tiliä teen ... moltiamella!"

Turhaan koki leikittelevä äiti pääasiaa sotkiessaan selittää mitä hyötyä morsiamesta on. Se selittely herätti vain epäluuloa ja nosti miehenluontoa. Juko jaksoi näet nytkin toki, vaikkapa himmeästi, käsittää, että morsian-sana on miesten asioihin kuuluva ja se tieto antoi hänelle nyt ryhtiä ja tietoisuutta, joista hän ikäänkuin sai uutta juonitteluvoimaa. Nyt hän jo suuttui niin että viskasi puuhevosensa pois tallista ja äänsi sille hevosemiehen tavoin suuttuneena:

"Tenkin koni!"

Mutta silloin sai hän uuttakin tehtävää. Isä oli pistäytynyt ulos. Kepu ja Viku oli silloin ukkosen jyrisemistä leikkiessään ruvennut vierittämään isoa, paksua tupakkapölkkyä pitkin lattiaa, kuten jotain rullaa, niin että koko tupa jyrisi. Tietysti Juko yhtyi joukkoon ja alkoi vaatia, että hän saisi nyt yksin jyräyttää. Yhtä luonnollista on taas sekin, että toiset eivät suostuneet luovuttamaan hänelle oikeuksiansa hyvällä ja niin alkoi taistelu. Äidin silmiä vältellen koki Kepu vierittää pölkkyä Jukon kintuille. Tämä vältteli ja huusi ja pölkyn jyrinä sekaantui huutoon ja kiistaan kuin joku mahtava säestys. Melu kuului kauvas kartanolle. Isä ei jaksanut sitä kestää, ilmestyi ovelle ja huusi:

"Panetteko, pakanat, sen pölkyn paikoilleensa, vai otanko minä patukan seinältä!"

Se auttoi. Yht'äkkiä syntyi hiljaisuus. Pojat hiiviksivät erillään, kun suojaa hakien, katsahtaa vilaisten

joskus isään. Mutta vähitellen, kun tämä ei pannutkaan uhkaustansa toimeen, alkoivat pojatkin rohkaistua ja lyöttäytyä yhteen. Kepu ja Viku oli jo työntynyt pöydän taa ja selailivat vanhaa virsikirjaa, penkillä rinnatusten istuen. He näet olivat kerran sen lehtien väliin litistäneet russakoita, ikäänkuin kirjan merkiksi ja etsivät nyt niiden raatoja. Juko huomasi heidän puuhansa ja työnty yhteen joukkoon, oikeastaan heitä häiritsemään. Kepu koki kyynärpäällään tyrkkimällä torjua hänen tulonsa, mutta sitä itsepäisemmin pakkautui poika silloin joukkoon, vieläpä kokien tunkeutua aivan keskimäiseksi.

Niin alkoi äänetön nahina. Isä näet oli jäänyt tupaan, eikä kukaan halunnut häntä häiritä. Silmää vältellen pakkautui jokainen keskimäiseksi, samalla jo virsikirjastakin taistellen. Siinä nahistessa osuivat he vahingossa tyrkkäämään pöytää, niin että se horjahti ja pöydällä olevasta maitokupista läikähti maitoa. Isä, joka sytytti piippuansa huomasi sen, ja suututteli:

"Tuon pöydänkin ne nyt jo kaatavat, kakarat!"

Pojat tekeytyivät hiljaisiksi, viattomiksi ja olivat hartaasti lukevinansa. Mutta se ei enää auttanut. Isä tarttui heidän niskaansa, nosteli heidät kauluksesta pitäen kuin kissan pojat yksitellen pöydän takaa lattialle ja uhkasi:

"Koettakaahan vielä kerran mennä sinne pöydän taa kamuamaan, niin koetan minä ovatko harjakset päässä miten lujassa!"

Juko katsahti häneen synkkänä, alta kulmainsa ja alkoi hiljakseen, loukatuin mielin nyyhkyttää, vihaista, uhkaavaa itkun tapaista, hilliten toki itseänsä niin ettei varsinainen itku päässyt puhkeamaan nyt sopimattomalla ajalla.

* * * * *

Onneksi poistui toki isä joksikin aikaa tuvasta. Juko sai nyt tilaisuuden keventää ylen täyttä sisuansa. Viku oli ottanut hänen puuhevosensa ja oitis riensi hän sitä riistämään takaisin. Tietysti ei Vikukaan luovuttanut saalistansa aivan ensi käskystä ja niin alkoi nahina. Sitä kiihdytti vielä eräs luonnollinen seikka: Kepu, joka oli aina saanut olla sotajalalla itsepäistä veljeänsä vastaan, asettui tietysti Vikun puolelle, yllyttäen äidistä salaa, hiljaa:

"Elä anna, Viku..."

Se rohkaisi Vikua. Hän pakeni vuoroin, vuoroin taas puolustautui paikallansa. Juko suuttui ja selitti ärjäisemällä:

"Te on minun hevonen!"

"Viku! ... Elä anna!" kuiskasi taaskin Kepu, äitinsä korvia vältellen. Taistelu kiihtyi. Juko riisti väkivallalla omaansa ja Kepu koki äitiä silmällä pitäen kuiskuttaa puoliansa pitelevälle Vikulle:

"Elä anna, Viku!... Nyhtäise ennen häntä pois!"

Ja Viku koki seurata neuvoa, koettaen salakähmää nyhtää hevosen tappurahäntää pois. Nyt Juko itki, alussa hiljemmin, mutta kun se ei näyttänyt tehoitevan, lisäsi hän ääntä ja alkoi parkua. Äiti tuli hätään. Luonnollisesti asettui hän lempipoikaansa puolustamaan, löi kämmenellään Kepun päälakeen niin sanotun pääkakkaran ja soimasi:

"Mitä sinä yllytät siinä Vikua ottamaan lapsen hevosen!"

Kepu nyreytyi ja ryhtyi kissaa härnäämään. Äiti riisti Vikulta hevosen, antoi sen omallensa ja aikoi pyyhkiä sen nenän esiliinansa helmalla. Sitä ei Juko toki sallinut, riistäytyi äkeissään pois käsistä, vei hevosen tikkutalliin ja jurotteli pahalla päällä, mieli katkerana ja valmisteli jo uutta sisun purkausta.

Ja kohta muistikin hän taas tervan. Mieleen muistui näet imeminen. Nälkä alkoi vaivata. Hän yritteli jo itkua, mielenosotusta äitiä kohtaan. Äiti koetti sitä ehkäistä hellittelyillä. Hän älysi jo että lapsella on nälkä ja hälventääkseen sen epäluulotkin tarjoili hän aluksi, petosta salatakseen, taas rintaansa, äidin viattomalla kavaluudella ihmetellen:

"No mikä sille nyt äidin kullalle tuli kun se ei huoli enää äitiltä mitään!"

Hän suli aivan hellyydeksi ja yritti silittää Jukon päätä ja surkutteli:

"Voi, voi sitä äidin kultaa ... sitä äidin pikku pulua, kun se ei enää äidistä huoli!"

Mutta moinen viekkaus jo oli Jukosta liikaa. Loukkautuneena, katkerana ja vihaisena tempautui hän pois äidin silittelyistä ja äännähti ynseästi, miltei halveksivasti, kuin itseksensä:

"Vielä tiinä tilittää!"

"Eikö se äiti saa enää silittääkään!" koki äiti vielä rakentaa sovintoa. Mutta se oli myöhäistä. Jukon mieli oli täysi ja hän alkoi entistä katkeramman juonittelun. Äiti riensi tekemään hänelle voileivän, toi sen ja tarjoili surkutellen:

"Nälkähän sillä on lapsella ... nälkä on pienellä, nälkä."

Herttaisesti tarjosi hän nyt voileipää aivan käteen ja rauhotteli:

"Jukopa syö nyt voileivän... Ja sitte lapsi kasvaa isoksi ja saa hevosen ... ja uskollisen ystävän ja... No Juko-rukka!... Syö voileipä, kun äiti antaa omallensa!" käänsi hän hyvittelensä asiaan.

Mutta ei. Vihastunut poika vain nykäsi hartioitansa ja ähähti:

"Enkä työ!"

"Syö nyt äidin lintu!" suli äiti yhä hellemmäksi ja tarjosi taas. Poika nykäytti olkapäitään aivan kiukkuisesti ja äsähti:

"Työ itte!"

Ja turhia olivat kaikki houkutukset. Juko ei jaksanut niellä häntä kohdannutta loukkausta ja alkoi jo itkeä jollotella. Siinä itkun seassa nousi taas terva-asia kurkkuun ja hän sopersi, vihjatakseen että hän sen asian tietää, voileivästäkin kuin itseksensä, hiljaa ja ynseästi:

"Tervaleipää vielä työttäiti!"

Äiti arvasi nyt, että Jukolle oli kerrottu asia, paljastettu petos. Hän koki sotkea:

"Tervaleipäkö!... Mitä se Juko nyt puhuu! Hyi!... Kuka nyt tervaisi lapsen ruuat!"

Kaikki turhaa. Jukon mieli oli myrtynyt sillä hän oli nyt asian perillä ja kaikki koristelut pahensivat vain sitä asiaa. Hän itki nyt, seinään päin seisten onnettoman, mutta itsepäisenä. Äiti oli neuvoton. Ei mikään rauhoitus enää auttanut. Vihdoin tuli isä tuvassa käymään ja tuskastuneena koko poikaan sanoi jo äidille:

"Anna sen vekaran huutaa ja pane itse vesi kiehumaan, että saa sen sian kaltata!"

Ja äiti ottikin sen neuvon huomioon, menipä vielä pitemmällekin. Kun itku ei ruvennut taukoomaan, alkoi hän mairitellen kehoitella:

"Itkepäs nyt äidin kulta oikein kovasti!... Itke nyt kultasirkku, niin että äitikin kuulee!"

Se oli odottamaton käänne ja sotki Jukon koko suunnitelman ja menettelyn. Hieman tyhmistyneenä katsahti hän jo äitiinsä ja aivan itsestään alkoi itku helpota. Sen huomattuansa jatkoi äiti aivan rukoilemalla:

"Itke nyt äidille, herran terttu!... Itkethän Juko?... Ju-uko!"

Ja niin hän jatkoi. Poika oli kohta ymmällä. Vihaisena hieroksi hän silmiänsä ja ikään kuin alkoi häpeillä tappiotansa. Äiti jatkoi pyyntöänsä. Poika ei vastaa. Nyt äiti sanoi jo hartaasti, lupailleen:

"Äiti ostaa sitte lapsellensa palkaksi mesileipää, kun Juko nyt oikein itkee... No, Juko!"

"Enkä itke!" äänsi Juko itseksensä, tuskin kuultavasti. Ja kun äiti yhä vain jatkoi hellää pyyntöänsä, koki hän hillitä itkunsa aivan tyyten, otti sylin täyteen tyyntyn penkiltä ja mutisi sitä sänkyyn kantaessaan kuin itseksensä ynseästi, Vornasen renki Pekan puhetapaan, tosin itkun jätteet kurkussa muristen:

"Tättä pitäiti niille vielä itkeä ja palkua ... kuin palemmillekin!"

* * * * *

Oikeastaan hän kantoi tyyntyn sänkyyn aikoen nousta sinne virumaan. Mutta sillä välin oli Kepu hautonut äskeisen äidin antaman pääkakkaran johdosta kostoa. Hän olikin keksinyt keinon: Hän oli näet huomannut miten tervajuttu suututti Jukoa, oli älynnyt asian ja neuvoi nyt Vikua hiljaa, kavalasti:

"Viku!... Sano, Viku, Jukolle että hän on tervan syöjä... Tahi kuule... Sano, jotta hän on tervahuuli... Sen huulet kun ovat tervassa!"

Ja Viku tietysti täytti käskyn, sillä olihan hänelläkin nyt hevosjutun johdosta pientä vihan aihetta Jukoa kohtaan. Sopivan ajan tullen, kun äidin korva välitti, sanoi hän tälle:

"Telvahuuli!"

Oitis älysi Juko asian ja haukkui vastaan:

"Entät mikät tinä itte olet!"

Ja hän muisti nyt että Vikun kieli — kuten hänen omansakaan — ei kääntynyt vielä r-ääntä lausumaan. Siihen Vikun sorakielisyyteen hän nyt iski, lisäten halveksivasti, mieli synkkänä:

"Tolakieli!... Et otaa ällääkään tanoa!"

Viku masentui. Äiti kuuli jutun. Tietysti se huvitti häntäkin ja hän ei voinut olla siihen puuttumatta. Miltei iloisin mielin leikkitteli hän, samalla Jukoa hyvittelien:

"Eikö se Viku osaa ärrää sanoa?"

Juko katsahti häneen ääneti. Äiti jatkoi:

"Mutta äidin Juko se ei ole sorakieli!... Se poika se osaa ärrän sanoa... Sanopas nyt Juko ärrä!..."

Ei vastausta. Jukon mielen oli Vikun häjy loukkaus myrkyttänyt lopullisesti. Hän kömpi sänkyyn, heittäytyi sinne selällensä ja murjotti. Äiti pyysi vielä:

"Sano nyt, Juko kulta: ärrä!... Tahi sano vaikka: ruis!"

Ei sanonut poika. Hän vaikenä kuin muuri, mutta toivoi toki, että äiti jatkaisi pyyntönsä. Mutta sekin toivo petti, sillä äidin täytyi lähteä viemään siankaltauusvettä isälle. Pienen mieli musteni. Kaikki näytti nousevan häntä vastaan, yrittäpä hän mitä hyvänsä. Kun äiti palasi, eikä vielääkään uudistanut pyyntönsä, ei hän voinut enää olla purkamatta sitä vastaan sisuansa: Sängyssä selällään viruen, uhkasi hän ikäänkuin olisi muka itseksensä puhunut:

"Enkä tano ällää!"

"No voi, voi sitä Juko parkaa, kuin se ei sano äidille enää ärrääkään ... ei yhtä ärrääkään se enää äidille sano!" käänsi äiti asiaa leikiksi. Mutta pyyntönsä hän ei sittekään osunut nyt uudistamaan. Hetkisen sitä turhaan odoteltuansa koetti Juko silloin ärsyttää äitiänsä toistamaan saman pyynnön. Siinä mielessä hän entistä jyrkemmin ja vihaisemmin mielin uhkasi:

"En uhallakaan tano ällää!"

Vieläkään ei äiti joutanut uudistamaan pyyntönsä. Uudestaan koetti Juko uhallalla:

"Enkä työ voileipää, vaikka kuinka tiinä hikoilet!"

Nyt olisikin äiti taas alkanut rukoilunsa, mutta ei joutunut, sillä isä huusi häntä avuksensa ja niin raukesi sekin Jukon ärsyttämissuunnitelma turhaan. Ei ihme että ympäristön kehittämä voimakas, kansallinen eripuraisuuden ja oikeuksiensa puolustamisen henki täytti nyt koko hänen sielunsa. Hän suuttui umpimähkään koko maailmalle ja hänen miehenluontonsa nousi sitä vastaan. On suorastaan ihme, että vaikka hän kasvoikin näin riitaisessa ja kapinallisessa hengessä, hänestä sittekin kuten hänen toisistakin kasvikumppaneistansa — tuli myöhemmällä iällänsä innokas osuustoiminnan mies ja valitaan kohdakkoin Kirvun kunnallislautakunnan esimieheksi.

* * * * *

Mutta palaamme lopettamaamme kertomukseemme.

Nyt makasi hän sängyssä selällensä nälkäisenä, yksin jätettynä, kasvot likaisina. Kepu ja Vikukin oli poissa. Miten katkera oli hänen mielensä, miten täysi hänen sydämensä. Ei auttanut muu kuin turvautua lasten ainaiseen, ainoaan keinoon: itkuun. Hän alkoi nyt itkeä, alussa väyvätelten, kuin laiskasti. Kohta koveni toki ääni, koveni sitä mukaa kuin mieli yhä enemmän myrtyi. Nyt hän jo veteli pitkään, jurisemalla, mutta vasta puoli-itkien:

"Yyyyy ... y-yyyy ... yyyyy!"

Välillä hän potkaista sätkäytti lyhyitä jalkojansa. Mieli vain musteni. Nyt hän jo itki aivan öllöttämällä, joskus ulisemalla. Äiti oli ulkona. Ei kukaan siis kääntänyt häneen huomiota. Se lisäsi suuttumusta. Hän

oli harmista haleta ja alkoi huutaa parkumalla.

Silloin sattui tulemaan Kärnän-Maija tuomaan Nallea. Hän tuli oitis Jukoa lohduttamaan. Hyvitellen alkoi hän puhella:

"Itkeekö se Juko?... Voi, voi sitä Jukoa ... sitä Juko Pynnistä, kun se osaa hyvästi itkeä!... Voi sitä Jukoa, miten se kauniisti itkeä osaa!"

Juko ei vastannut. Kärnän Maija aikoi kohennella hänen pää-alaistansa mutta se huomio vain suututti Jukoa... Nyt Maija jo tiedusteli:

"Mitä se tämä Juko herra nyt itkee?... Hammastako se pakottaa Jukolta?... Ju-ko!"

Juko sydäntyi. Maija sattui nyt lisäämään varomattomasti:

"Vai tervasivatko ne lapselta sen imettävän?... Tervasivatko ne lapselta herkut?"

Silloin oli Jukon mitta täysi. Selällään viruen potkaista sätkäytti hän lyhyitä sääriänsä vihaisesti ja äsähti Majjalle itkun seasta:

"Taatanaakot te tinua liikuttaa!"

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ELÄMÄN VAIHTEESSA: KERTOMUS ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States,

we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™

works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and

future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.